

იაპონია საოკუპაციო რეჟიმის კონტექსტში
მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ

ნანა გელაშვილი

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
ქ. თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი
№1, 0179, საქართველო. +995599 93 49 77.

nana.gelashvili@tsu.ge.

ORCID: 0000-0003-2293-2637

აბსტრაქტი.

წამოდგენილ ნაშრომში განხილული და გაანალიზებულია იაპონიაში მიმდინარე მოვლენები II მსოფლიო ომის დასრულების შემდგომ. კონკრეტულად, ყურადღება ფოკუსირებულია იმ პერიოდზე, როდესაც მოკავშირე სახელმწიფოების (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, სსრკ) გადაწყვეტილებით იაპონია აშშ-ს საოკუპაციო ძალების დაქვემდებარებაში იმყოფებოდა (1945-1952 წწ.). ამ კონტექსტში, უპირველეს ყოვლისა, ხაზგასასმელია, რომ იაპონია უაღრესად მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა ომის დასრულებისას: ატომური დაბომბვების შედეგად განადგურებული იყო ქალაქების უმეტესი ნაწილი, საკომუნიკაციო საშუალებები და ტრანსპორტი, დიდი ზარალი განიცადა მრეწველობამ და სოფლის მეურნეობამ. ამ ყველაფერს ზედ ერთვოდა შიშშილობა, ეპიდემიები, ბუნებრივი კატაკლიზმები და სხვა. არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, იაპონიას იმხანად არ ძალუძდა თავად გადაეჭრა ქვეყნის წინაშე წამოჭრილი რთული პოლიტიკური, სოცია-

ლურ-ეკონომიკური და სხვა პრობლემები. აუცილებელი იყო ქვეყნის მომავალი განვითარების პრინციპულად ახალი სტრატეგიისა და ტაქტიკის შემუშავება, რადიკალური ხასიათის რეფორმების გატარება. აღნიშნული მისიის შესრულება დაევალა აშშ-ს საოკუპაციო ძალებს, გენერალ დუგლას მაკარტურის მეთაურობით.

იაპონიაში დამყარებული საოკუპაციო რეჟიმის მიერ დასახული იყო კონკრეტული მიზნები, რომელთა შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო შემდეგი: ქვეყნის დემილიტარიზაცია, დემოკრატიული ტენდენციების დამკვიდრება, ეკონომიკის აღორძინება, სიტყვის, რწმენისა და აზროვნების თავისუფლების უზრუნველყოფა; ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვა და პატივისცემა. ხაზგასასმელია, რომ მიუხედავად გარკვეული უარყოფითი მხარეებისა, საერთო ჯამში აშშ-ს საოკუპაციო რეჟიმმა პოზიტიური როლი შეასრულა იაპონიის ისტორიაში. წარმატებით განხორციელდა მთელი რიგი მნიშვნელოვანი ღონისძიებები, რომლებიც მეტად დროული და აუცილებელი იყო იმხანად იაპონიისათვის. ეს ნათლად გამოვლინდა საოკუპაციო რეჟიმის დასრულების შემდგომ, როდესაც პოლიტიკური თავისუფლების მოპოვების შედეგად, იაპონიამ გიგანტური ნახტომით და აღმასვლით დაიწყო განვითარება.

სადიებო სიტყვები: იაპონია; ოკუპაცია; ამერიკა; იმპერატორი; კონსტიტუცია.

შესავალი.

მეორე მსოფლიო ომში დამარცხების შემდეგ, იაპონია ოკუპირებულ იქნა აშშ-ს სამხედრო ძალების მიერ, რომლებიც მოკავშირე ქვეყნების სახელით მოქმედებდნენ. შესაბამისად, უმაღლესი ხელისუფლება საოკუპაციო არმიის ხელში მოექცა, ადგილობრივი მთავრობა და იმპერატორი კი მოკავშირე ძალების მთავარსარდლის - გენერალ დ. მაკარტურის დირექტივებს ემორჩილებოდნენ. ხაზგასასმელია, რომ იაპონიის ისტორიაში ეს იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც ის ოკუპირებული აღმოჩნდა უცხო

სამხედრო ფორმირებების მიერ. თუმცა, ოკუპაცია დიდხანს არ გაგრძელებულა, თანაც იმ ხნის მანძილზე - 1945-1951 წლებში, იაპონიაში მეტად მნიშვნელოვანი და სასარგებლო ცვლილებები განხორციელდა, რაც ესოდენ საშური იყო ქვეყნის შემდგომი აღმასვლით განვითარებისათვის. ეს ნათლად გამოვლინდა ოკუპაციის შემდგომ პერიოდში, როდესაც იაპონიამ საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში აღზევების უნიკალური უნარი გამოავლინა და უწინდებურად ერთ-ერთ ლიდერ სახელმწიფოდ მოეწოდებინა მსოფლიოს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ოკუპაციის პერიოდს გააჩნდა როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი მხარეები, რომლებიც განხილული და გაანალიზებულია წინამდებარე ნაშრომში.

მეთოდი.

წარმოდგენილი სამეცნიერო სტატია ეფუძნება ისტორიო-გრაფიაში აპრობირებულ კვლევის აკადემიურ მეთოდებს, რაც გულისხმობს მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების მოძიებას, ემპირიულ ანალიზს, შედარებით-ისტორიულ და კონტენტ-ანალიზის მეთოდს. გამოყენებულია ასევე სამეცნიერო ლიტერატურის მონაცემების ურთიერთმეჯერების მეთოდი, ობიექტური დასკვნების გამოტანის მიზნით.

შედეგები.

იაპონიის ისტორიის მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდის შესწავლა ცხადყოფს, რომ ეს იყო რადიკალური ცვლილებების და ინოვაციების ხანა, რომელმაც განსაზღვრა ქვეყნის განვითარების ძირითადი ვექტორი. 1945 წლის შემოდგომიდან აშშ-ს ოკუპაციის ქვეშ იძულებით მოქცეული, ომში დამარცხებული იაპონია თანდათან ფერფლიდან ფენიქსივით აღდგა და მოკლე ხანში უწინდებურად მსოფლიოს ლიდერი ქვეყნების რიცხვში მოექცა. ამის ერთ-ერთ უმთავრეს ხელშემწყობ ფაქტორს წარმოადგენდა ისეთი მძლავრი სახელმწიფოს ძალისხმევა და აქტიური ქმედებები იაპონიის მიმართ, როგორც იმხანად აშშ იყო. საოკუპაციო რეჟიმი იაპონიაში უზრუნველყოფდა შიდა პოლიტიკურ სტაბილურობას, რაც თავის მხრივ, ხელს უწყობდა თანმიმდევრულად განხორციელებულიყო ღონისძიებები ქვეყ-

ნის დემილიტარიზაციის, დემოკრატიზაციის, ეკონომიკის აღდგენის, ადამიანთა უფლებების არეალის გაფართოების მიმართულებით. 1947-1950 წლებში იაპონიაში გატარდა აგრარული რეფორმა, მიღებულ იქნა ახალი შრომითი კანონმდებლობა, რომლითაც დაწესდა 8-საათიანი სამუშაო დღე, ფასიანი შვებულება და სოციალური დაზღვევა, სამრეწველო საწარმოებში ლეგალიზებულ იქნა პროფკავშირები და სხვ. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ დადებითთან ერთად, ოკუპაციას ჰქონდა უარყოფითი მხარეებიც. კერძოდ, იაპონიას იმხანად არ გააჩნდა სახელმწიფო სუვერენიტეტი, რამდენადაც საოკუპაციო ხელისუფლებამ თავის კონტროლს დაუქვემდებარა ფინანსები, სასამართლო, საგარეო ვაჭრობა, სახელმწიფო ბიუჯეტის შედგენა, შეზღუდული იყო პარლამენტის საკანონმდებლო უფლებამოსილება. მთავრობა და იმპერატორი მოკავშირე ძალების უმაღლეს მთავარსარდალს ემორჩილებოდნენ. მეორე მხრივ კი, ქვეყანაში უამრავი პოზიტიური ძვრები მოხდა, რის საფუძველზეც იაპონიის ისტორიის ახალი ფურცელი გადაიშალა. საბოლოო ჯამში ოკუპაციის რეჟიმი წარმატებით ამოწურა თავისი მისია იაპონიაში, რაც 1951 წლის 8 სექტემბერს სანფრანცისკოს სამშვიდობო ხელშეკრულებით დაფიქსირდა. ამ კონტექსტში აღსანიშნავია, რომ ომის დროს აშშ-სა და იაპონიას შორის არსებული მტრული ურთიერთობები, ოკუპაციის შედეგად სამოკავშირეო ურთიერთობებში გადაიზარდა. ამიერიდან იაპონია ამერიკისთვის საიმედო საყრდენ პარტნიორად იქცა შორეული აღმოსავლეთის რეგიონში.

დისკუსია.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულებისას იაპონია უაღრესად მძიმე მდგომარეობაში იმყოფებოდა; გაჩანაგებული იყო სოფლის მეურნეობა, ეკონომიკა, მრეწველობა, დაზიანებული იყო საკომუნიკაციო საშუალებები და ტრანსპორტი. დაბომბვების დროს 206 ქალაქიდან 96 განადგურდა, ბომბების ქარცეცხლში გახვეული ქალაქებიდან ფერფლიდა შემორჩა. ამას ზედ ერთვოდა საკვები პროდუქტების უკმარისობა, შიმშილობა, ეპიდემიები, ბუნებრივი კატაკლიზმები და სხვა. იაპონიისათვის დიდი დარტყმა იყო წინათწლეულის მანძილზე მის მიერ მიტაცებული ყველა ტერიტორ-

ის დაკარგვა, რამაც გამოიწვია ნედლეულის, საწვავის, სურსათის და სხვა კოლონიური საქონლის მოწოდების შეწყვეტა. შესაბამისად, საწარმოთა დიდი ნაწილი გაჩერებული იყო და იაპონური საქონელი მთლიანად იქნა გამოძევებული მსოფლიო ბაზრიდან (სეხნიაშვილი, 2005: 241). ქვეყანაში სიღარიბის დამღვევას და სახალხო მეურნეობის აღდგენას ხელს უშლიდა პროგრესირებადი ინფლაცია, ეკონომიკის მძიმე მდგომარეობას აღრმავებდა ქვეყნის პოლიტიკური მომავლის გაურკვეველობაც.

ყოველივე ზემოთქმულის მთავარი მიზეზი ის იყო, რომ ომის წლებში იაპონიის ხელისუფალთა მთელი ყურადღება და ძალისხმევა მიმართული იყო არმიის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებისაკენ. ცხადია, რომ ომი უზარმაზარ ხარჯებს მოითხოვდა, რაც საკუთარი და დაპყრობილი ხალხის ძარცვით იფარებოდა. რამდენადაც მეორე მსოფლიო ომი იაპონიისათვის სავალალო შედეგებით დასრულდა, მისი თვითდაჯერებულობა და ამბიციები იმედგაცრუებით და შოკით შეიცვალა. იაპონიის მოსახლეობა, ისევე როგორც ხელისუფლება, აპათიამ მოიცვა, რომელსაც აღარ ძალუბდა თავად გადაეწყვიტა ქვეყნის წინაშე არსებული რთული სოციალურ-პოლიტიკური ამოცანები. აუცილებელი იყო ძირფესვიანად გადამუშავებულიყო ქვეყნის მომავალი განვითარების პრინციპულად ახალი სტრატეგია და ტაქტიკა. სწორედ საამისოდ მოველინა იაპონიას დასავლეთიდან ახალი მძლავრი ძალა, რომელმაც ხელში აიღო ქვეყნის მართვის სადავები, კერძოდ, ეს იყო აშშ-ს საოკუპაციო მმართველობა.

მოკავშირე ქვეყნების (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, სსრკ) პოლიტიკა იაპონიის მიმართ განსაზღვრული იყო 1945 წლის 26 ივლისის პოტსდამის დეკლარაციით, რომელიც შეიცავდა შემდეგ ძირითად მოთხოვნებს: იაპონიაში მილიტარიზმის აღმოფხვრა და დემოკრატიის განვითარება; სიტყვის, სარწმუნოების თავისუფლება და ადამიანის ძირითადი უფლებების პატივისცემა; ეკონომიკის აღორძინება და სხვ. ამ მისიის აღსრულება დაეკისრა აშშ-ს საოკუპაციო არმიას, რომელსაც პრეზიდენტ ჰარი ტრუმენის მიერ საგანგებო უფლებამოსილებით აღჭურვილი გენერალი დუგლას მაკარტური (1880-1964) ედგა სათავეში. ზემოთ ხსენე-

ბულ დეკლარაციაში ხაზგასმული იყო, რომ მოკავშირეთა საოკუპაციო არმია იაპონიას დატოვებდა მაშინ, როდესაც მიღწეულ იქნებოდა დასახული მიზნები და როდესაც დაფუძნდებოდა მშვიდობიანად განწყობილი მთავრობა, იაპონელი ხალხის ნების შესაბამისად (История Японии, 1999: 484).

1945 წლის 15 აგვისტოს იაპონიის იმპერატორმა ჰიროჰიტომ ერს რადიოთი მიმართა და იაპონიის კაპიტულაცია გამოაცხადა. 1945 წლის 2 სექტემბერს კი ტოკიოს ყურეში, ამერიკულ ხომალდზე „მისური“ ომში დამარცხებულმა იაპონიამ ხელი მოაწერა ხელშეკრულებას უსიტყვო კაპიტულაციის შესახებ, რითაც დასრულდა კიდევ II მსოფლიო ომი (Jansen, 2000:66; პაპასქირი, 2009:296-297). ამ ცერემონიის ერთ-ერთი მთავარი აქტორი იყო დ. მაკარტური, რომელიც მალევე იაპონიის ფაქტობრივი სრულყოფილებიანი მმართველი გახდა, ამიტომაც მას იაპონიაში „უგვირგვინო იმპერატორად“ მოიხსენიებდნენ. აქვე შევნიშნავთ, რომ მაკარტური აშშ-ს სამხედრო ისტორიაში ერთ-ერთ ყველაზე სახელოვან მთავარსარდლად და სამხედრო მოღვაწედ აღიარებული. რაც შეეხება იაპონიაში მის მოღვაწეობას, დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ დაბალანსებული და მოქნილი პოლიტიკის წყალობით, მაკარტურმა იაპონელთა ნაწილის დიდი პატივისცემა და კეთილგანწყობა დაიმსახურა. მან შეძლო ქვეყანაში ძველი წყობილების ნარჩენების განადგურება და ახალი, პროამერიკულად განწყობილი იაპონელი საზოგადოების ჩამოყალიბება (Жаркова, 2009: 14). მაკარტური ამბობდა, რომ მას სურდა განიარაღებული და ნეიტრალური იაპონია შორეული აღმოსავლეთის შვეიცარიად ექცია (Toshiyuki, 2009: 59). კაპიტულაციაზე ხელმოწერიდან ნახევარ საათში იაპონიის ნაპირებს მოადგა 42 ხომალდი და 13 ათასი ამერიკელი სამხედრო პირი, რომლებიც მოქმედებდნენ მოკავშირე ქვეყნების სახელით. ამრიგად, პოტსდამის დეკლარაციით, იაპონიას, როგორც აგრესორ ქვეყანას გარკვეული სასჯელი ედებოდა, თუმცა სადამსჯელო ქმედებები არ იყო მიმართული იაპონელი ერის დამცირებისაკენ, პირიქით - საკმაოდ კეთილგანწყობილ მიზნებს ისახავდა, კერძოდ, ქვეყნის

პროგრესული მიმართულებით წაყვანას და დემოკრატიზაციის გზაზე დაყენებას.

ომის შემდგომი პერიოდის იაპონიაზე საუბრისას, აუცილებლად გასათვალისწინებელია შორეულ აღმოსავლეთში იმხანად არსებული საერთაშორისო ვითარება. საქმე ის იყო, რომ ომში იაპონიის მარცხმა ძირეული ცვლილებები გამოიწვია აზიის რეგიონში და წყნარი ოკეანის აუზში ძალთა თანაფარდობაზე. ჩინეთ-იაპონიის და რუსეთ-იაპონიის ომების შედეგად, იაპონია წარმოჩინდა, როგორც მძლავრი რეგიონალური იმპერია. 1945 წელს კაპიტულაციის შემდეგ კი მისმა საერთაშორისო პოლიტიკურმა ფაქტორმა არსებობა შეწყვიტა. აქედან გამომდინარე, რეგიონის უზარმაზარ სივრცეში ვაკუუმი წარმოიშვა, რომლის შევსებას უკვე ახალი ძალები ემუშრებოდნენ. ასეთთა შორის ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო აშშ, რომელიც ომის შემდეგ გახდა ყველაზე მძლავრი სახელმწიფო ეკონომიკური, სამხედრო და პოლიტიკური კუთხით (История Японии, 1999:483). დასავლეთის დიდი სახელმწიფოები ომის გამო ძალზე დასუსტებულები იყვნენ და არ ძალუძდათ ხსენებულ რეგიონში აშშ-თვის ადეკვატური კონკურენციის გაწევა, ერთადერთ პოტენციურ კონკურენტად სსრკ მოიაზრებოდა, თუმცა განსახილველ პერიოდში ამგვარი საფრთხე ჯერ არ იყო გამოკვეთილი (გელაშვილი, 2018:31). ასე რომ, აშშ-მ ადვილად მოიპოვა იაპონიაში საოკუპაციო რეჟიმის გატარების პრეროგატივა. ამასთან ამერიკელებს თავიანთი საკუთარი მიზნებიც ამოძრავებდათ - გუშინდელი კონკურენტი იაპონიის დასუსტება მსოფლიო ბაზარზე, მასზე პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო კონტროლის დაწესება. აშშ-ს კარგად ესმოდა, რომ მხოლოდ საოკუპაციო არმია ამ მნიშვნელოვან ამოცანებს ვერ განახორციელებდა, საჭირო იყო თვით იაპონიის შიგნით არსებული პოლიტიკური ძალების გამოყენება, კერძოდ, აბსოლუტური მონარქიის პოზიციების შესუსტება, ასევე სამხედროების, ბიუროკრატიის, მონოპოლისტური კაპიტალის გავლენების შეკვეცა (სეხნიაშვილი, 2005:242).

მთელი საოკუპაციო პერიოდი ორ ეტაპად დაიყო: 1. 1945-1948 წწ., 2. 1949-1952 წწ. პირველი მათგანის მთავარ მიზანს წარმ-

ოადგენდა იაპონიის დემილიტარიზაცია და დემოკრატიული ხასიათის რეფორმების გატარება. მათ შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი იყო ახალი კონსტიტუციის მიღება (Молодяков и др., 2007:231). ოკუპაციის პირველ ეტაპზე იაპონელთა ცხოვრებაში უამრავი ცვლილება მოხდა დემოკრატიზაციის მიმართულებით: ლიკვიდირებულ იქნა საიდუმლო და უშიშროების პოლიცია, სამხედრო და საზღვაო სამინისტროები, გაუქმდა პროფაშისტური ორგანიზაციები. სამაგიეროდ, ლეგალიზებულ იქნა პოლიტიკური პარტიები, აღდგენილ იქნა პროფკავშირული ორგანიზაციები. ციხიდან განთავისუფლდნენ კომუნისტები, პოლიტიკური და კულტურის მოღვაწეები, გაუქმდა ცენზურა კინემატოგრაფზე და თეატრალურ ხელოვნებაზე. შემოღებულ იქნა საყოველთაო საარჩევნო უფლებები, რის საფუძველზეც მოხდა პირველად იაპონიის ისტორიაში ქალების ჩართვა საარჩევნო სისტემაში, დაწესდა რვასაათიანი სამუშაო დღე (Allinson, 2009: 47-49). 1946 წლის 4 იანვრის ბრძანებულებით, სამსახურიდან განთავისუფლდნენ მილიტარისტული წარსულის მქონე პირები, მათ შორის, მაღალი თანამდებობის, ცნობადი პიროვნებებიც. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ დემოკრატიულ გარდაქმნებს ახორციელებდნენ თავად ძველი ბიუროკრატები, ასე რომ, აღნიშნულ ღონისძიებას სრულფასოვანი სახე ვერ ექნებოდა.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვან მოვლენას წარმოადგენდა მაკარტურის შტაბის მიერ ორგანიზებული სასამართლო პროცესი ომის დამნაშავეების მიმართ, რომელიც ტოკიოში მიმდინარეობდა 1946 წლის 3 მაისიდან 1948 წლის 12 ნოემბრამდე. აღსანიშნავია, რომ თავისი მასშტაბების გამო, ის „შორეული აღმოსავლეთის ნიურენბერგის პროცესის“ სახელითაც მოიხსენიება ისტორიოგრაფიაში. აღნიშნული პროცესის შედეგად, ბევრი სამხედრო დამნაშავე წარსდგა სამსჯავროზე (მათგან სიკვდილით დაისაჯა 7 დამნაშავე). მთლიანად რეპრესიები შეეხო 200 ათასზე მეტ ადამიანს, რომელთა შორის იყვნენ არა მხოლოდ სამხედროები, არამედ სხვადასხვა დანაშაულებათა გამო მსჯავრდებულები (Jansen, 2000:687-688; Nakamura, 1992:253). ცოტა მოგვიანებით, 1949 წელს სსრკ-შიც, ქ. ხაბაროვსკში ჩატარდა სასამართლო

პროცესი იაპონური არმიის სამხედროების მიმართ, რომლებსაც ბრალი ედებოდათ ბაქტერიოლოგიური იარაღის დამზადებაში და გამოყენებაში (Молодяков, 2007: 253-254).

საოკუპაციო ხელისუფლების უმთავრეს ამოცანათა შორის იყო იაპონიაში დემოკრატიული გარდაქმნების იურიდიული ფუნდამენტის შექმნა, რაც უნდა განხორციელებულიყო იაპონიის პირველი კონსტიტუციის - 1889 წლის ე. წ. მეიჯის კონსტიტუციის გადახედვის საფუძველზე. აშშ-ს ხელისუფალთა ჩანაფიქრით, საამისოდ ფორმალური ინიციატივა იაპონური მხარისგან უნდა წამოსულიყო. ხანგრძლივი მოსამზადებელი სამუშაოების შემდეგ, საგანგებოდ შექმნილმა კომისიამ 1946 წლის 7 თებერვალს იმპერატორს წარუდგინა პროექტი, რომლის საფუძველად ძველი კონსტიტუცია ძალაში რჩებოდა, თუმცა მასში მნიშვნელოვანი სიახლეები იყო. კერძოდ, ამ თვალსაზრისით კარდინალური ცვლილებები განიცადა იმპერატორის სტატუსმა, რაც გამოიხატებოდა მისი პოლიტიკური უფლებამოსილების შეკვეცაში, მონარქიის კულტის დაკნინების მიზნით (Kenneth, 2007:220). საოკუპაციო ძალების მთავარსარდლის - მაკარტურის მითითებით, 1946 წლის 1 იანვარს იაპონიის იმპერატორმა ჰიროჰიტომ ერისადმი საახალწლო მიმართვაში საჯაროდ უარყო თავისი ღვთაებრივი წარმომავლობა (როგორც ეს მანამდე იყო მიჩნეული). აღსანიშნავია, რომ ხსენებულ მიმართვას მაღალი შეფასება მიეცა აშშ-ში. კერძოდ, დაფიქსირდა, რომ ამ ნაბიჯით იმპერატორი დიდ რეფორმატორად წარმოჩინდა იაპონიის ისტორიაში, რითაც ის ხელს შეუწყობდა აღმოსავლური დესპოტიიდან ქვეყნის თანამედროვე დემოკრატიად გადაქცევას (Nakamura, 1992: 112). ამგვარად, მომზადდა წანამძღვრები იაპონიის იმპერატორის „ცოცხალი ღმერთიდან“ (როგორც ეს ტრადიციულად ითვლებოდა) სახელმწიფოს და იაპონელი ერის ერთიანობის სიმბოლოდ გადასაქცევად. მის ფუნქციებს ამიერიდან ფორმალური ხასიათი მიენიჭა, ეს იყო: პარლამენტის მოწვევა და დათხოვნა, ჯილდოების გადაცემა, პრემიების მინიჭება და ა. შ. ქვეყნის რეალურ მეთაურად კი პრემიერმინისტრი იქნა აღიარებული. მთავ-

რობას პასუხისმგებლობა დაეკისრა არა იმპერატორის, არამედ არჩეული ეროვნული კარლამენტის წინაშე.

იაპონელი საზოგადოების დემოკრატიზაციის მიმართულებით ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ღონისძიებას წარმოადგენდა რეგლამენტაცია რელიგიის სფეროში. თავდაპირველად საოკუპაციო ხელისუფლებამ 1945 წლის 15 დეკემბერს იაპონიის მთავრობას დირექტივა გაუგზავნა იაპონელთა უძველესი ეროვნული რელიგიის - შინტოიზმის სახელმწიფოსგან გამოყოფის თაობაზე. ამის კვალდაკვალ გაუქმდა სახელმწიფოს მხრიდან მისი მფარველობა, აიკრძალა შინტოისტური იდეების გავრცელება და სწავლება სასწავლო დაწესებულებებში, სკოლებიდან და უმაღლესებიდან გატანილ იქნა შინტოისტური სალოცავები და სხვ. საქმე იქამდე მივიდა, რომ ხდებოდა ქვეყნის ისტორიის ხელახლა გადაწერაც, რელიგიური საკითხების, ასევე ზოგიერთი ისტორიული ფაქტისა თუ მოვლენის კორექტირების მიზნით. ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ, შინტოიზმს, რომელიც იმპერატორის ღვთიურ წარმომავლობას, იაპონელი ერის გამორჩეულობას და განსაკუთრებულობას ქადაგებდა, სახელმწიფო რელიგიის სტატუსი ჩამოერთვა (გელაშვილი, 2012:48). ამ მოვლენების საპირისპიროდ, იაპონიაში გაიზარდა ქრისტიანობის სხვადასხვა მიმდინარეობათა გავლენა, ამერიკელ ხელისუფალთა ეგიდით მოღვაწეობა გაააქტიურეს კათოლიკე მისიონერებმა და სხვა კონფესიების წარმომადგენლებმა, გაიხსნა სემინარიების, კოლეჯების და უნივერსიტეტების ფართო ქსელი (*История Японии*, 1999:101; Michiko, 2002:123).

ეს ყველაფერი დაკანონდა 1946 წლის 3 ნოემბერს გამოქვეყნებული კონსტიტუციით, რომელიც ძალაში შევიდა ექვსი თვის შემდეგ - 1947 წლის 3 მაისს. მის თანახმად, იაპონია აბსოლუტური მონარქიიდან კონსტიტუციურ საპარლამენტო მონარქიად გადაიქცა (Dower, 2012:177-179). დამტკიცდა ადამიანის უფლებების ფართო სპექტრი, აიკრძალა პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური დისკრიმინაცია რასის, სარწმუნოების, სქესის, სოციალური მდგომარეობის და წარმომავლობის მიხედვით. კონსტიტუციის მეორე თავში (მთლიანად ის მოიცავდა 11 თავს და 103 პარაგრაფს) დაფიქსირებული იყო, რომ იაპონელი ხალხი

უარს აცხადებდა ომზე, მუქარაზე და შეიარაღებული ძალების (საზღვაო, სახმელეთო და საჰაერო) გამოყენებაზე, როგორც საერთაშორისო პრობლემების გადაჭრის საშუალებებზე (Jansen, 2000: 526-528; Toshiyuki, 2009:60-61). როგორც ჩანს, აღნიშნულმა დებულებებმა განაპირობა, რომ ახალი დოკუმენტი „მშვიდობის კონსტიტუციის“ სახელწოდებითაც მოიხსენიება სამეცნიერო ლიტერატურაში. შეიძლება ითქვას, რომ 1947 წლის კონსტიტუციის საშუალებით, საოკუპაციო ხელისუფლებამ ძირეულად შეცვალა იაპონიის საშინაო და საგარეო ვექტორი. ამიტომაც იყო, რომ მისი მიღება ეპოქალურ მოვლენად იქცა იაპონიის ისტორიაში (გელაშვილი, 2018: 34).

ოკუპაციის პირველი ეტაპი იაპონიაში 1948 წლის მეორე ნახევარში დასრულდა, რომლის უმთავრეს შედეგს ქვეყნის პოლიტიკური წყობის დემოკრატიზაცია და ამ მიმართულებით განხორციელებული გარდაქმნები წარმოადგენდა. თუმცა, დაწყებული რეფორმების გარკვეული ნაწილი ბოლომდე არ იყო მიყვანილი. ცხადია, რომ ომის პერიოდში დანგრეული ქალაქების აღმშენებლობა და განადგურებული მეურნეობის აღდგენა ხანგრძლივ და შრომატევად ძალისხმევას მოითხოვდა. ოკუპაციის მეორე ეტაპზე გამოიკვეთა ახალი ნეგატიური ფაქტორები, რომლებიც ხელს უშლიდნენ ქვეყნის წინსვლას. კერძოდ, ეს იყო ე. წ. „ცივი ომის“ პირველი ნიშნები. მართალია, ხსენებულ პერიოდში გამიზნული იყო საზოგადოებრივ - პოლიტიკური ცხოვრების სტაბილიზაცია და ეკონომიკის აღორძინება, თუმცა საოკუპაციო ხელისუფლებამ ზოგიერთ რადიკალურ გარდაქმნაზე თავის შეკავება არჩია. ქვეყნის პროგრესული განვითარების გზაზე მოულოდნელად შეცვლილმა პოლიტიკამ მიიღო სახელწოდება „უკუსვლის კურსი“ (მისი სხვა სახელწოდებაა „შებრუნებული კურსი“) (История Японии, 1999:488). საქმე ის იყო, რომ როგორც აშშ, ისე სსრკ ემურებოდნენ ომში გამარჯვების გამოყენებას თავიანთი გავლენის არეალის გასაფართოებლად ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში, ასევე აზიაში. ამ ორი დიდი სახელმწიფოს დაპირისპირება თანდათან გლობალურ კონფრონტაციაში გადაიზარდა, რაც ყველა საერთაშორისო საკითხის გადაჭრისას მჟღავ-

ნდებოდა. ამას ზედ დაერთო ჩინეთის ხელისუფლების სათავეში კომუნისტების მოსვლის პერსპექტივა. ყოველივე ამან აიძულა აშშ შეეცვალა თავისი პოზიცია იაპონიის მიმართ და მან კურსი აიღო დემოკრატიული ხასიათის რეფორმების შეკვეცაზე. შედეგად, საოკუპაციო ხელისუფლების და იაპონიის მთავრობის ერთობლივი ძალისხმევით, დემილიტარიზაციის პოლიტიკა ქვეყანაში შეიცვალა ხელახალი შეიარაღების ხელშეწყობით. უფრო მეტიც, დაისახა ამოცანა, რომლის მიხედვითაც იაპონია უნდა ქცეულიყო აშშ-ს სამხედრო-პოლიტიკურ მოკავშირედ და შორეულ აღმოსავლეთში მისი საგარეო პოლიტიკური კურსის საიმედო დასაყრდენი გამხდარიყო (Jansen, 2000:675). საყურადღებოა, რომ ამ ყველაფრის რეალიზება პრემიერმინისტრ იოშიდა შიგეჰარუს (1878-1967) მიერ ფორმირებული მინისტრთა კაბინეტის მხარდაჭერით ხდებოდა, რომელსაც ამერიკელთა სრული ნდობა ჰქონდა მოპოვებული. იოშიდა ცნობილია როგორც პრაგმატიკოსი პოლიტიკოსი და აშშ-სსრკ-ს დაპირისპირების პირობებში, მან შეგნებულად დაიჭირა აშშ-ს მხარე, რადგანაც იმედოვნებდა, რომ თავისი ქვეყნის აღორძინებისათვის სწორედ მასთან თანამშრომლობით მიიღებდა სარგებელს (История Японии, 1999:528).

ამრიგად, ყოველივე ზემოთქმული წარმოადგენდა წინაპირობას, რათა აშშ-ს მიერ გადაწყვეტილება იაპონიასთან მიმართებაში პოლიტიკური კურსის შეცვლის თაობაზე. არანაკლებ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენდა ამ მიმართულებით ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნა (1949 წლის 1 ოქტომბერს) და მისი თანმდევი დრამატული მოვლენები (ჩინეთის ისტორია, 2022: 582), შემდეგ კი კორეის ომის დაწყება 1950 წელს (Молод-яков, 2007:231). ახალ რეალობაში აშშ-ს მიზნებს შორის უმთავრესი იყო ადგილობრივი პოლიციური ძალების გაძლიერება, რეფორმების შეკვეცა, კერძო მეწარმეობის ხელშეწყობა, ინფლაციის აღმოფხვრა ქვეყანაში და სხვ. ამ გეგმის განხორციელების მიზნით, გენერალ მაკარტურის შტაბის მიერ შემუშავებულ იქნა ეკონომიკური პოლიტიკის საგანგებო პროგრამა. გეგმის შედგენას ხელმძღვანელობდა ცნობილი ამერიკელი ფინანსისტი, დეტროიტის ბანკის პრეზიდენტი დ. დოჯი, შესაბამისად, მის მიერ გატ-

არებულ ღონისძიებებს (1949-1950 წწ.) „დოჯის ხაზი“ ეწოდა (იგივე „შოკური თერაპიის“ სახელით ცნობილი), რომელიც გულ-ისხმობდა ქვეყანაში გადასახადების გაზრდას ინფლაციის გადალახვის მიზნით და ეკონომიკის სტაბილიზაციისათვის, მკაცრ კონტროლს იაპონიის ბანკებზე, იენის ერთიანი ფიქსირებული კურსის შემოღებას, ასევე მთელ რიგ მსხვილ საწარმოებში ხელფასების გაყინვას, ფასების გათავისუფლებას ბევრ საქონელზე ერთი წლის მანძილზე (სენიაშვილი, 2005:246-247). უნდა აღინიშნოს, რომ ხსენებული „დოჯის ხაზი“, რომელსაც იაპონია აშშ-ს კონტროლით და ე. წ. „ქამრების შემოჭერის“ რეჟიმში ახორციელებდა, იაპონელი ხალხისთვის მძიმე განსაცდელად იქცა. თუმცა, საბოლოო ჯამში, მისი თანმიმდევრული რეალიზაციის შედეგად, უკვე ერთ წელიწადში იაპონიაში მიღწეულ იქნა ფინანსური სტაბილიზაცია, მინელდა ინფლაცია, მოხდა ფასების ლიბერალიზაცია და სხვ. საფინანსო რეფორმამ სასიკეთო გავლენა იქონია ასევე იაპონიის საგარეო ვაჭრობის მდგომარეობაზე, მოახდინა იენის სტაბილიზაცია და ქვეყანას საშუალება მიეცა გაჭიანურებული ფინანსური კრიზისიდან გამოსულიყო. მედლის მეორე მხარეს წარმოადგენდა ზოგიერთი სამრეწველო დარგის დასუსტება, უმუშევრობის ზრდა და კონკურენციის ფონზე, საწარმოთა გარკვეული ნაწილის გაკოტრება.

სწორედ ამ პერიოდში შორეული აღმოსავლეთის საერთაშორისო სარბიელზე დიდმნიშვნელოვანი პოლიტიკური პროცესები მიმდინარეობდა, რაც ცხადია, გარკვეულწილად იაპონიასაც ეხებოდა. კერძოდ, ხანგრძლივი ბრძოლების შედეგად, ჩინეთში დასრულდა სამოქალაქო ომი, კომუნდანგის ჯარებმა კონტინენტური ჩინეთი დატოვეს და კუნძულ თაივანზე გადავიდნენ. როგორც ზემოთ აღინიშნა, 1949 წლის 1 ოქტომბერს ოფიციალურად დაარსდა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა (ჩინეთის ისტორია, 2022:584). ეს იყო უმნიშვნელოვანესი მოვლენა არა მხოლოდ ჩინეთისთვის, არამედ მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. ამით დასრულდა უცხო ქვეყნების, უ. ყ. იაპონიის კონტროლი ჩინეთის ტერიტორიაზე. პარალელურ რეჟიმში გამწვავდა სიტუაცია კორეის ნახევარკუნძულზე - 1950 წლის 25 ივნისს ჩრდილოეთ კორ-

ეს საჯარისო ფორმირებები შეტევაზე გადავიდნენ სამხრეთის მიმართულებით და ქ. სეული დაიკავეს (История Японии, 1999: 534). როგორც ისტორიიდან ცნობილია, სამხრეთ კორეის დამცველად აშშ გამოდიოდა, ჩრდილოეთ კორეის ინტერესებს კი სსრკ და ჩინეთი იცავდნენ. გენერალმა მაკარტურმა, რომელიც კორეის ომში მონაწილე ამერიკული ჯარის მთავარსარდლად დაინიშნა, ხანმოკლე ვადაში კორეის ნახევარკუნძულის სამხრეთი ნაწილი მომხდურებისგან გაანთავისუფლა. ამის მიუხედავად, აშშ-ს მთავრობისგან ის სამხედრო ოპერაციების გაგრძელებას მოითხოვდა, ასევე ჩინეთის წინააღმდეგ ბირთვული ომის დაწყებას (Leary, 2001: 43-44; Жарикова, 2009:9). აშშ-ს ხელისუფლება კი შიშობდა, რომ ასეთ რადიკალურ ზომებს შეეძლო ახალი მსოფლიო ომი გამოეწვია. აქედან გამომდინარე, მაკარტურის მოთხოვნები არ იქნა მიღებული. უფრო მეტიც, ომის წარმართვაში აზრთა შეუთავსებლობის გამო, აშშ-ს პრეზიდენტმა ის მთავარსარდლობიდან გადააყენა.

რაც შეეხება იაპონიას, როგორც ოკუპირებულ ქვეყანას, მას არ შეეძლო აშშ-თვის უარი ეთქვა მისი ტერიტორიის გამოყენებაზე და ამერიკული სამხედრო ძალების მომსახურებაზე. შესაბამისად, იქ იყო განთავსებული აშშ-ს სამხედრო შტაბი, საავიაციო და საზღვაო ბაზები, საბრძოლო მატერიალური მარაგი და სხვ. თუმცა, მეორე მხრივ, 1950-1953 წლების კორეის ომიდან იაპონიამ მნიშვნელოვანი ეკონომიკური მოგება მიიღო, რაც დაკავშირებული იყო ამერიკელთა მხრიდან სხვადასხვა სახის შეკვეთებთან. რამდენადაც იმხანად ამერიკა იაპონიისგან ყიდულობდა პროდუქციას, ბევრმა დასავლურმა კომპანიამაც იაპონიაში დაიწყო ინვესტიციების ჩადება, რასაც ქვეყანაში ტექნოლოგიების და დოლარის მზარდი რაოდენობით შედინება მოჰყვა. შედეგად, ქვეყნის ექსპორტი 70 %-ით გაიზარდა, აღორძინება დაიწყო სამრეწველო წარმოებამ, ეკონომიკურმა ვითარებამ, ინტენსიური სახე მიიღო საგარეო ვაჭრობამ და ა. შ. ასე რომ, კორეის ომმა კატალიზატორის როლი შეასრულა ქვეყნის აღმავალი გზით განვითარებაზე, ასევე საბოლოოდ გამოიკვეთა ამერიკის მიერ

აღებული კურსი იაპონიის თავის სტრატეგიულ მოკავშირედ გახდომასთან დაკავშირებით.

ამასობაში საოკუპაციო რეჟიმი იაპონიაში თავის უკანასკნელ დღეებს ითვლიდა. მართალია, აშშ-ს კიდევ ჰქონდა სხვადასხვა პროექტები ოკუპაციის გასაგრძელებლად, მაგრამ დასავლეთის დიდ სახელმწიფოებს შორის ამის თაობაზე სერიოზული აზრთა სხვადასხვაობა არსებობდა. შექმნილ ვითარებაში აშშ-მ გადაწყვეტილება მიიღო დამოუკიდებლობა მიენიჭებინა იაპონიისათვის, რათა ის დასავლეთის მოკავშირედ ექცია და იმავდროულად მის ტერიტორიაზე ამერიკული საჯარისო ფორმირებების განთავსების იურიდიული უფლება შეენარჩუნებინა. ამ მიზნით თეთრმა სახლმა სახელმწიფო დეპარტამენტის მრჩეველს ჯ. დალესს დაავალა იაპონიასთან სამშვიდობო ხელშეკრულების პროექტის მომზადება, რომელიც მისაღები იქნებოდა ამერიკის მოკავშირე ქვეყნებისთვის (Славинский, 1994:53). დაჩქარებული ტემპით მომზადებული პროექტი 1951 წლის მარტში ამერიკის მთავრობამ 15 ქვეყანას გაუგზავნა, მათ შორის „შორეული აღმოსავლეთის კომისიის“ წევრებს და საბჭოთა კავშირს. რამდენადაც ხსენებულ დოკუმენტში არ იყო გათვალისწინებული ჩინეთის ინტერესები, სსრკ უარს აცხადებდა მის გაზიარებაზე. საბოლოოდ, ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შედეგად, პროექტის ახალი ვარიანტი მომზადდა, გარკვეული შესწორებებით და გადაწყდა კონფერენციის ჩატარების ადგილი და თარიღიც - სანფრანცისკოში 1951 წლის 4-8 სექტემბერს.

აღნიშნული კონფერენციის მსვლელობის დეტალები კარგადაა ცნობილი ისტორიოგრაფიაში. აქედან გამომდინარე, ამჯერად მხოლოდ იმ შედეგების დაფიქსირებით შემოვიფარგლებით, რომლებიც უშუალოდ ეხმიანება განსახილველ თემას. 8 სექტემბერს სანფრანცისკოში ხელმოწერილ იქნა ხელშეკრულება 44 ქვეყნის წარმომადგენელთა მიერ, ხოლო საბჭოთა კავშირმა, პოლონეთმა და ჩეხოსლოვაკიამ უარი განაცხადეს ხელმოწერაზე. იმავე დღეს იაპონიის პრემიერმა იოშიდა შიგეჰარუმ და აშშ-ს სახელმწიფო მდივანმა დ. აჩენსონმა ხელი მოაწერეს „უსაფრთხოების“ ორმხრივ ხელშეკრულებას, რომლის თანახმად აშშ-ს ნება ეძღ-

ეოდა განეთავსებინა იაპონიის ტერიტორიაზე სამხედრო ძალები (სახმელეთო, საზღვაო და საჰაერო). დეკლარირებულ იყო, რომ ეს ძალები გამოყენებულ იქნებოდა მშვიდობის და უსაფრთხოების შესანარჩუნებლად შორეულ აღმოსავლეთში (Молодяков и др., 2007: 278).

სანფრანცისკოს ხელშეკრულება იაპონიისათვის უმნიშვნელოვანეს დოკუმენტს წარმოადგენდა, რამდენადაც მის თანახმად, დასრულდა ოკუპაციის ხანა, ამიერიდან ქვეყნის ისტორიაში ახალი ფურცელი გადაიშალა, რომელიც ადრინდელისგან სრულიად განსხვავებული იყო. მართალია, იაპონიას გარკვეულ დათმობებზე მოუწია წასვლა, მაგრამ მთავარი ის იყო, რომ ქვეყანამ დამოუკიდებლობა მოიპოვა. სანაცვლოდ კი იაპონია უარს აცხადებდა თაივანზე, პესკადორის კუნძულებზე, ასევე ინტერესებზე ჩინეთში, ცნობდა კორეის დამოუკიდებლობას (Jansen, 2000:701; Allinson,2004:81). სანფრანცისკოს ხელშეკრულებამ გადაწყვეტილი დატოვა ტერიტორიული პრობლემა საბჭოთა კავშირსა და იაპონიას შორის. კერძოდ, მისი მეორე თავის მეორე მუხლში დაფიქსირებული იყო, რომ იაპონია უარს აცხადებდა სამხრეთ სახალინზე და კურილის კუნძულებზე (რომლებზეც მან უფლებამოსილება მოიპოვა 1905 წლის 5 სექტემბრის საზავო ხელშეკრულებით), თუმცა აღნიშნული ფორმულირება გაურკვეველს ტოვებდა, თუ ვის სასარგებლოდ ამბობდა ის უარს ამ ტერიტორიებზე (История Японии, 1999:545). 1951 წლის ოქტომბერში იაპონიის პარლამენტმა სანფრანცისკოს ზემოთხსენებული ორი ხელშეკრულების (სამშვიდობო და უსაფრთხოების) რატიფიცირება მოახდინა. მართალია, მას აზრთა სხვადასხვაობა ახლდა, თუმცა კენჭისყრის საერთო შედეგები ცხადყოფდა ლიბერალური პარტიისა და იოშიდას მთავრობის აშკარა უპირატესობას. საბოლოოდ, ის ძალაში შევიდა 1952 წლის 28 აპრილს, რითაც იაპონიაში უკვე ოფიციალურად დასრულდა ოკუპაცია. გაუქმდა სამხედრო ადმინისტრაციის ორგანოები და სახელმწიფო მმართველობა იაპონიის ხელისუფლების ხელში გადავიდა. მუდამ გაწონასწორებულმა და თავშეკავებულმა იოშიდა შუგეჰარუმ პრესკონფერენციაზე გამოსვლისას, წამოიძახა: „როგორც იქნა თავისუფლები და

დამოუკიდებლები ვართ. ახლა იაპონია როგორც თანასწორი და სუვერენული სახელმწიფო, შევიდა სხვადასხვა ეროვნებათა დიდ ოჯახში“ (Молодяков и др., 2007: 286). დაბეჯითებით შეძლება ითქვას, რომ იაპონელი საზოგადოება მზად აღმოჩნდა ომისშემდგომი ცვლილებებისათვის და მათი ობიექტურად აღქმისათვის. ამის დასტურია ის გარემოება, რომ იაპონელი ხალხი ამერიკის საოკუპაციო ხელისუფლების მხრიდან შეთავაზებულ დირექტივებს იზიარებდა არა ბრმად და უსიტყვოდ, არამედ სათანადო ანალიზის, აწონ-დაწონის და შესწავლის საფუძველზე.

დასკვნა.

ოკუპაციის პერიოდში (1945-1951 წწ.) იაპონიაში უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული ხასიათის რეფორმები განხორციელდა, რომელთა შედეგად ქვეყანა სრულიად ახალ რეალობაში აღმოჩნდა. შეიცვალა პოლიტიკური წყობა, საგანმანათლებლო სისტემა, ჩამოყალიბდა ახალი კონსტიტუცია, საფუძველი ჩაეყარა დემოკრატიულ ღირებულებებს, სწრაფი ტემპით დაიწყო ეკონომიკის აღორძინება. ძალზე მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენდა ქალების სამოქალაქო თანასწორობის აღიარება და მათთვის საარჩევნო უფლების მინიჭება. იმავდროულად სულ უფრო ძლიერდებოდა ამერიკის ზეგავლენა იაპონურ კულტურაზე, ურბანულ ცხოვრებაზე, მედიაზე, კინემატოგრაფზე, მუსიკაზე და ა. შ. ამგვარი პროცესების საფუძველზე დაიწყო იაპონური კულტურის და ცხოვრების წესის ამერიკანიზაცია, რამაც ამერიკული და იაპონური კულტურების ერთგვარი სიმბიოზის ფორმირება განაპირობა. თუმცა, მომდევნო ხანებში, როდესაც იაპონიის პოლიტიკური ისტორიის ახალი ეტაპი დაიწყო, მან ყველა გარეშე ზეგავლენისგან განთავისუფლება მოახერხა და ის მაღალგანვითარებულ ინდუსტრიულ სახელმწიფოდ გადაიქცა, XX საუკუნის 50-იანი წლების მეორე ნახევარში იაპონიის ეკონომიკა არნახული სწრაფი ზრდის ფაზაში შევიდა. აღნიშნულმა პერიოდმა „იაპონური ეკონომიკური სასწაულის“ სახელწოდება მიიღო, რაც უკვე განხილვის ცალკე თემას წარმოადგენს.

დამოწმებული ლიტერატურა:

- გელაშვილი, ნ. (2012). *იაპონია საუკუნეთა ლაბირინთებში*. თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“.
- გელაშვილი, ნ. (2018). აშშ და იაპონიის 1947 წლის კონსტიტუცია. *ამერიკის შესწავლის საკითხები*, N 7. თბილისი: უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- პაპასქირი, თ. (2009). *ევროპისა და ამერიკის ქვეყნების უახლესი ისტორია 1914-1945, ნაკვეთი I*. თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“.
- სახინაშვილი, ც. (2005). *ეკონომიკის ისტორია*. ნაწილი II. თბილისი: თსუ გამომცემლობა.
- ჩინეთის ისტორია* (2022). მთავარი რედაქტორი მ. ჯიბლაძე. თბილისი: გამომცემლობა „ოქროს საწმისი“.
- Allinson, Garry. (2004). *Japan's postwar history*. Uthaca – New-York: Cornell University press.
- Dower, John. (1999). *Embracing defeat: Japan in the wake of world war II*, Norton.
- Jansen, Marius. (2000). *The Making of modern Japan*. Cambridge – London: Harvard University Press.
- Kenneth, B. Pyle. (2007). *Japan rising: The resurgence of Japanese power and purpose*. New-York: Public Affairs Press.
- Leary, William. (2001). *MacArthur and the American century: reader*, Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Michiko, Yusa. (2002). *Japanese religious traditions*. London – New-York: Pearson.
- Nakamura, Masanori. (1992). *The Japanese monarchy*, London: Routledge.
- Toshiyuki, Nishikawa. (2009). *The future of the Japanese constitution: from the “MacArthur constitution” to war? Ohio – USA*.
- История Японии*. (1999). Ответственный редактор Жуков А. Е., т. II. Москва: Институт востоковедения РАН.
- Жаркова, А. (2009). *100 человек, которые изменили ход истории: Дуглас Макартур*. Москва: «Де Агостини паблишинг».

- Молодяков, В. Э., Молодякова Э. В., Маркряян, С. Б. (2007). История Японии, XX век. Москва: «Крафт».
- Славинский, Б. (1994). Сан-Францисский мирный договор с Японией и Советская дипломатия. *Знакомьтесь – Япония*, № 5. Москва: «Япония сегодня».

REFERENCES:

- Gelashvili, N. (2012). *Iap'onia Sauk'uneta labirintebshi (Japan in the labyrinths of centuries)*. Tbilisi: Gamomtsemloba „Universali“.
- Gelashvili, N. (2018). *Amerik'is Sheertebuli Sht'at'ebi da Iap'oniis 1947 Ts'lis K'onstitutia (United States of America and Japanese constitution of 1947)*. Amerik'is Shests'avlis Sak'itkhebi, N.7. Tbilisi: Gamomtsemloba „Universit'et'i“.
- P'apask'iri, T. (2009). *Evrop'isa da Amerik'is Kveqnebis Uakhlesi Ist'oria, 1914-1945 (Contemporary history of Europe and America. 1914-1945)*. Nak'veti I. Tbilisi: Gamomtsemloba „Meridiani“.
- Sekhniashvili, C. (2005). *Ek'onomik'is Ist'oria (History of Economics)*. Nats'ili. II. Tbilisi: Gamomtsemloba „Universit'et'i“.
- Chinetis Ist'oria. (History of China)*. (2022). Mtavari Redakt'ori M. Jibladze. Tbilisi: Gamomtsemloba „Okros Satsmisi“.
- Allinson, Garry. (2004). *Japan's postwar history*. Uthaca – New-York: Cornell University press.
- Dower, John. (1999). *Embracing defeat: Japan in the wake of world war II*, Norton.
- Jansen, Marius. (2000). *The Making of modern Japan*. Cambridge – London: Harvard University Press.
- Kenneth, B. Pyle. (2007). *Japan rising: The resurgence of Japanese power and purpose*. New-York: Public Affairs Press.
- Leary, William. (2001). *MacArthur and the American Century: reader*, Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Michiko, Yusa. (2002). *Japanese Religious Traditions*. London – New-York: Pearson.

- Nakamura, Masanori. (1992). *The Japanese monarchy*, London: Routledge.
- Toshiyuki, Nishikawa. (2009). *The future of the Japanese constitution: from the "MacArthur constitution" to war?* Ohio – USA.
- Istoria Japonii*. (1999). (*History of Japan*). Otvestvennyj Redaktor Zhukova A.E. T.II. Moskva: Institut Vostokovedeniya. RAN.
- Zharkova, A. (2009). *100 Chelovek, Kotorye Izmenili hod Istorii: Duglas Makartur (100 people who changed the course of history): Duglas MacArthur*. Moskva: „De Agostini Publishing“.
- Molodiakov, V. Je., Molodiakova Je. V., Markaryan, S. B. (2007). *Istoriya Yaponii, XX Vek (History of Japan, XX century)*. Moskva: „Kraft“.
- Slavinskij, B. (1994). *San-Francisskij Mirnyj Dogovor s Yaponiey i Sovetskaya Diplomatiya (San-Francisco peace treaty with Japan and Soviet diplomacy)*. Znakomites' – Yaponiya, N 5. Moskva: „Yaponiya Segodniya“.

Japan in context of the occupation regime after the World War II.

Nana Gelashvili

Doctor of historical sciences, professor,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
Tbilisi, Ilia Chavchavadze Avenue №1, 0179,
Georgia, +995599934977, nana.gelashvili@tsu.ge,
ORCID: 0000-0003-2293-2637

Abstract.

Presented paper discusses and analyzes developed events in Japan after the end of World War II. In particular, attention is focused on a period when, by the decision of the allied countries (USA, Great Britain, USSR), Japan was subordinated to the US occupation forces (1845-1952). First of all, it should be noted that Japan found itself in extremely difficult situation at the end of the war: as a result of the atomic bombings, most of the cities, commercial facilities and transport were destroyed, industry and agriculture suffered great losses. On top of all this, there were famines, epidemics, natural cataclysms, etc. Consequently, Japan was not able to solve the difficult political, socio-economical and other types of problems facing the country at that time. It was necessary to develop a fundamentally new strategy and tactics for the future development of the country, to carry out radical reforms. The US occupation forces under the command of General Douglas MacArthur were entrusted with the mission.

Specific goals were set by the occupation regime established in Japan, among which the following were particularly important: demilitarization of the country, restoration and strengthening of democratic trend in Japan, revival of economy, ensuring freedom of speech, belief and thought; protection of basic human rights. It should be emphasized that despite some disadvantages, over all the US occupation regime played a positive role in the history of Japan. This was clearly demonstrated after the end of the occupation regime,

when as a result of gaining political freedom, Japan began to develop with a giant leap and rise in the following years.

Keywords: Japan; Occupation; America; Emperor; Constitution.